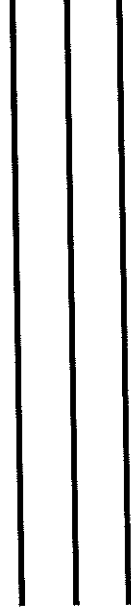

जेरियाट्रिक (ज्येष्ठ नागरिक) स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन निर्देशिका, २०७८

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं ।

जेरियाट्रिक (ज्येष्ठ नागरिक) स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन निर्देशिका, २०७८

प्रस्तावना: नेपालको संविधानको धारा ३५ मा प्रत्येक नागरिकलाई राज्यबाट कानूनमा व्यवस्था भएबमोजिम आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क प्राप्त गर्ने हक हुनेछ र कसैलाई पनि आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाबाट वञ्चित गरिने छैन भनी स्वास्थ्य सेवालार्ई नागरिकको मौलिक हकभित्र राखेको छ । त्यसैगरी संविधानको धारा ४१ मा ज्येष्ठ नागरिकलाई राज्यबाट विशेष संरक्षण तथा सामाजिक सुरक्षाको हक हुनेछ भनी उल्लेख गरेको छ । ज्येष्ठ नागरिक सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ९ मा ज्येष्ठ नागरिकहरूलाई स्वास्थ्य उपचारमा छुट तथा प्राथमिकता दिने विषय उल्लेख छ । संविधानमा उल्लिखित स्वास्थ्यसम्बन्धी मौलिक हक कार्यान्वयन गर्न जारी भएको जनस्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ को दफा ३ मा “कुनै पनि नागरिकलाई स्वास्थ्य सेवाबाट वञ्चित गरिने छैन” र उपदफा (४) को खण्ड (च)मा ज्येष्ठ नागरिकलाई आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क उपलब्ध गराउने व्यवस्था रहेको छ । सोही ऐनको दफा ४७ ले लक्षित समूहहरूका लागि विशेष सामाजिक सुरक्षा तथा कार्यक्रमहरू गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । जनस्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ लाई कार्यान्वयन गर्न बनेको जनस्वास्थ्य सेवा नियमावली, २०७७ को नियम ३ र ४ मा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा र आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क प्रदान गर्नुपर्ने प्रावधान रहेको साथै आधारभूत र आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाभित्र ज्येष्ठ नागरिक स्वास्थ्य सेवासमेत समावेश भएकाले जनस्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ को दफा ६४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकार, स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालयले यो निर्देशिका जारी गरेको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यो निर्देशिकाको नाम “जेरियाट्रिक (ज्येष्ठ नागरिक) स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन निर्देशिका, २०७८ रहेको छ ।

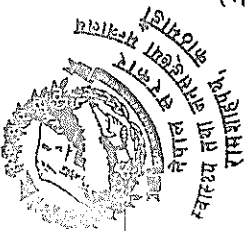
(२) यो निर्देशिका स्वीकृतपश्चात् प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,-

(क) “अस्पताल” भन्नाले यो निर्देशिकामा व्यवस्था भए बमोजिम जेरियाट्रिक (ज्येष्ठ नागरिक) स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने अस्पताल सम्झनुपर्दछ ।

(ख) “बिरामी” भन्नाले स्वास्थ्य संस्थामा आकस्मिक, बहिरङ्ग र अन्तरङ्ग अन्तर्गत जुनसुकै सेवा लिन आएका ६० वर्षभन्दा माथिका बिरामीलाई सम्झनुपर्दछ ।

(ग) “मन्त्रालय” भन्नाले स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय सम्झनुपर्दछ ।

[Signature]

[Signature]

[Signature]

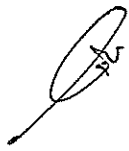
- (घ) “सामाजिक सेवा एकाइ” भन्नाले लक्षित समूहका बिरामीहरूलाई स्वास्थ्य सेवामा समतामूलक पहुँच एवम् उपयोग अभिवृद्धि गर्ने, निःशुल्क तथा आंशिक छुटमा नियमित तथा विशेषज्ञ सेवाहरू उपलब्ध गराउने, स्वास्थ्य बिमा, विपन्न नागरिक उपचार कार्यक्रम, जेरियाट्रिक, नवजात शिशु स्वास्थ्य, गरीब तथा विपन्न वर्गका लागि निःशुल्क आकस्मिक सेवालगायत सबै स्वास्थ्य सुरक्षा कार्यक्रमहरूको संयोजन एवम् सहजीकरण गर्ने उद्देश्यले सङ्घीय, प्रादेशिक, सामुदायिक, निजी, तथा शिक्षण अस्पतालहरूमा स्थापित एकाइहरूलाई सम्झनुपर्दछ ।
- (ङ) “सेवा” भन्नाले ज्येष्ठ नागरिकका लागि प्रदान गरिने प्रवर्द्धनात्मक, प्रतिकारात्मक उपचारात्मक, पुनर्स्थापनात्मक र प्रशामक सेवा सम्झनुपर्दछ ।
- (च) “बहिरङ्ग सेवा” भन्नाले अस्पतालले दैनिक रूपमा स्वास्थ्य जाँच तथा परीक्षण सेवाका लागि आउने सेवाग्राहीहरूलाई स्वास्थ्य समस्याहरूको सहज पहिचान, निदान, उपचार तथा परामर्श गर्ने सेवा सम्झनु पर्छ ।
- (छ) “अन्तरङ्ग सेवा” भन्नाले वार्डमा भर्ना भएका बिरामीहरूलाई दिने सेवा सम्झनुपर्दछ ।

३. उद्देश्य: ज्येष्ठ नागरिकको लागि सुलभ तथा सहज तरिकाले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न विभिन्न अस्पतालमा ज्येष्ठ नागरिक (जेरियाट्रिक) मैत्री स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्नु यस निर्देशिकाको मुख्य उद्देश्य रहेको छ। यस निर्देशिकाको अन्य उद्देश्यहरू निम्न बमोजिम रहेका छन्:-

- (क) ज्येष्ठ नागरिक मैत्री पूर्वाधार तथा सेवा व्यवस्थापन गर्ने ।
- (ख) ज्येष्ठ नागरिकहरूलाई निःशुल्क वा सहूलियत रूपमा तोकिएका विशेषज्ञ सेवाहरू उपलब्ध गराउने ।
- (ग) स्वास्थ्य बिमामा आबद्ध भएका ज्येष्ठ नागरिकहरूलाई अस्पतालबाट सहज रूपमा सेवा उपलब्ध गराउन सहजीकरण गर्ने ।
- (घ) ज्येष्ठ नागरिक प्रति परिवार तथा समाजलाई उत्तरदायी बनाउन परामर्श सेवा प्रदान गर्ने ।

४. कार्यक्रम बिस्तार योजना: आ.व २०७८/७९ सम्म ४९ अस्पतालबाट सेवा सुचारु भएकोमा, यो सेवा सबै अस्पतालमा क्रमशः बिस्तार गरिनेछ ।

परिच्छेद-२

सेवा सञ्चालन गर्न आवश्यक मापदण्ड

५. भौतिक पूर्वाधार, सामग्री तथा वेड व्यवस्था: ज्येष्ठ नागरिक स्वास्थ्य सेवा बहिरङ्ग र अन्तरङ्ग सेवा मार्फत प्रदान गर्नुपर्नेछ। ज्येष्ठ नागरिकलाई आकस्मिक, बहिरङ्ग र अन्तरङ्ग सेवा प्रदान गर्न सहज हुने गरी आवश्यक भौतिक पूर्वाधार (जस्तै: र्याम्प, लिफ्ट, शौचालय, स्नानगृह आदि) को निर्माण गरिएको हुनुपर्नेछ ।

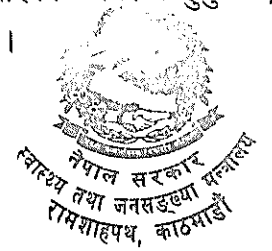
६. बहिरङ्ग सेवा: (१) ज्येष्ठ नागरिकलाई स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नका लागि प्रयास क्षेत्रफल भएको छुट्टै (ओ.पी.डी.) कक्षको व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्दछ। ज्येष्ठ नागरिक बहिरङ्ग सेवामा आउने बिरामीको चापका आधारमा छिटो छरितो सेवा दिने व्यवस्था मिलाउन कक्षको संख्या तय गर्नुपर्दछ

- (२) ज्येष्ठ नागरिक बहिरङ्ग सेवा सञ्चालनको लागि जाँच तथा परीक्षण र परामर्श सेवाकालागि छुट्टाछुट्टै कक्षको व्यवस्था गर्नुपर्दछ। ज्येष्ठ नागरिक सेवाग्राहीलाई आवश्यकता अनुसार मनोसामाजिक परामर्श सेवा समेत प्रदान गर्नुपर्दछ ।
- (३) ज्येष्ठ नागरिक बहिरङ्ग सेवा कक्षमा आवश्यक पर्ने न्यूनतम औजार उपकरणहरू अनुसूची-१ बमोजिम हुनुपर्नेछ। साथै अस्पतालले ज्येष्ठ नागरिक बहिरङ्ग सेवा प्रदानका लागि आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्था गर्न अनुसूची-२ बमोजिम गर्नुपर्दछ ।
- (४) अस्पतालले ज्येष्ठ नागरिकलाई बहिरङ्ग सेवा (जाँच, परीक्षण र परामर्श) प्रदान गर्दा यथेष्ट समय दिनुपर्दछ ।
- (५) ज्येष्ठ नागरिक बहिरङ्ग सेवा कक्ष अस्पतालको भुईँ तला र सामाजिक सेवा एकाईको नजिक व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (६) ज्येष्ठ नागरिकका लागि स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध हुने तालिका (सेवा, दिन, बार र समय खुल्ने गरी) सबैले देखे ठाउँमा राखिएको हुनुपर्दछ ।
- (७) ज्येष्ठ नागरिकमैत्री शौचालय ज्येष्ठ नागरिक बहिरंग कक्षसंगै वा नजिकै व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

७. अन्तरङ्ग सेवा: (१) ज्येष्ठ नागरिकलाई भर्ना गरिने वार्डमा महिला तथा पुरुषका लागि छुट्टाछुट्टै कमोड भएको शौचालय तथा छुट्टै नुहाउने घर, त्यसमा तातो र चिसो पानी आउने व्यवस्था, नचिप्लिने किसिमको भुईँ हुनुपर्ने छ। कमोड तथा बाथरूमको वरिपरि हातले समाउने बारको व्यवस्था हुनुपर्नेछ । शौचालय वा नुहाउने कोठाको ढोका व्हिलचियर प्रवेश गर्नसक्ने हुनुपर्नेछ ।

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

- (२) ज्येष्ठ नागरिक बिरामीको चापको आधारमा वार्डमा निश्चित शैया ज्येष्ठ नागरिकमैत्री हुनुपर्नेछ ।
- (३) वार्ड हावा राम्रोसँग आवातजावात गर्ने (Ventilation) र आवश्यकतानुसार वातानुकूलित (Air Conditioner) यन्त्र राखिएको हुनुपर्ने छ। वातानुकूलित सेवा उपलब्ध हुन नसकेको खण्डमा गर्मीका लागि पर्याप्त मात्रामा पङ्खा र जाडोका लागि विद्युतीय हिटरको व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
- (४) ज्येष्ठ नागरिक अन्तरङ्ग सेवा सञ्चालन गर्न आवश्यक सामग्री तथा उपकरणहरू अनुसूची -३ बमोजिम हुनुपर्नेछ ।

द. अन्य सेवा तथा सुविधाहरू: (१) अस्पतालमा पर्याप्त मात्रामा ज्येष्ठ नागरिकको लागि छुट्टै व्हीलचियरको व्यवस्था हुनुपर्ने छ र सोको मर्मत सम्भार नियमित रूपमा गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ। साथै लिफ्ट, रयाम्प, बाटो र भर्याडमा पर्याप्त मात्रामा हातले सहारा लिने ढण्डीहरूको व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।

- (२) भवन भित्र सबै विभाग, कक्ष र शौचालयहरूमा व्हीलचियर र स्ट्रेचर आवत जावत गर्न पर्याप्त ठाँउ र नचिप्लिने किसिमको भुईँ हुनुपर्नेछ ।
- (३) ज्येष्ठ नागरिक बहिरङ्ग तथा अन्तरङ्ग कक्ष जाने बाटोमा संकेत चिन्ह सबैले देखे गरी व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ ।
- (४) अस्पताल परिसरमा खाल्डा खुल्डी नभएको, राम्रोसँग मर्मत गरिएको, नचिप्लिने र व्हीलचियर चलाउन मिल्ने गरी फराकिलो बाटो हुनुपर्नेछ ।
- (५) कुनै वार्डमा भर्ना भएको ज्येष्ठ नागरिकलाई थप विशेषज्ञ सेवा आवश्यक भएमा एकद्वारबाट सो सेवा उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाउनुपर्छ ।
- (६) अन्तरङ्ग विभागबाट बिरामी डिस्चार्ज भएपछि फलोअपका लागि आउनपर्ने भएमा बिमारीका लागि समय दिन तोकिएको स्पष्ट जानकारी दिनुपर्छ ।

परिच्छेद-३

सेवा सञ्चालन प्रक्रिया

१. सेवा सञ्चालन प्रक्रिया: सेवा संचालन गर्दा देहायानुसार प्रक्रिया अपनाउनु पर्नेछः(१) अस्पतालमा पहिलो पटक सेवा लिन आउँदा विरामीले नाम, ठेगाना र उमेर खुल्ने परिचयपत्र वा प्रमाण खुल्ने कागजात पेश गर्नुपर्नेछ ।

- (२) ज्येष्ठ नागरिकलाई बहिरङ्ग सेवाका लागि टिकट लिन छुट्टै लाइनको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ । अस्पतालले ज्येष्ठ नागरिकलाई प्राथमिकता दिई आवश्यकतानुसार बहिरङ्ग सेवा प्रदान गर्ने वा वार्डमा भर्ना गर्नुपर्नेछ ।
- (३) अस्पतालमा भर्ना भई उपचार गराउनुपर्ने विरामीको साथमा एकजना कुरुवा वा जिम्मेवारी लिने व्यक्ति उपस्थित हुनुपर्नेछ ।
- (४) ज्येष्ठ नागरिक सामाजिक सेवा एकाइको लक्षित समूहभित्र पर्ने भएकोले ज्येष्ठ नागरिक (जेरियाट्रिक) मैत्री स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन भएको अवस्थामा सम्बन्धित अस्पताल व्यवस्थापनले सो कार्यक्रम तथा सामाजिक सेवा एकाइ सञ्चालनका लागि स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय एवम् प्रादेशिक स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय/सामाजिक विकास मन्त्रालयबाट प्राप्त अनुदान रकमलाई एउटै डालोमा राखेर लक्षित समूहका विरामीहरूको उपचार खर्च दोहोरो नपर्ने गरी व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ ।
- (५) स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय एवम् प्रादेशिक स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय/सामाजिक विकास मन्त्रालयबाट यस कार्यक्रमका लागि प्राप्त अनुदानको ३० प्रतिशत बजेट भौतिक पूर्वाधार निर्माण, वेड, औजार, उपकरण खरिदमा खर्च गर्न सक्नेछन् भने, बाँकी ७० प्रतिशत बजेट ज्येष्ठ नागरिकको उपचारमा खर्च गर्नुपर्नेछ ।
- (६) सामाजिक सेवा एकाइ स्थापना भएको अवस्थामा सोही एकाइले ज्येष्ठ नागरिक स्वास्थ्य सेवाको सहजीकरण, अभिलेखीकरण र रिपोर्टिङ्ग गर्नुपर्नेछ ।
- (७) विपन्न नागरिक औषधि उपचार कार्यक्रम अन्तर्गत सेवा सुविधा उपलब्ध भएको अवस्थामा वृद्धावस्थामा लाग्ने पार्किन्सन्स, अल्जाइमर्स जस्ता रोगको उपचारमा लाग्ने सेवा सहूलियतबारे सहजीकरण गर्नुपर्नेछ ।
- (८) ज्येष्ठ नागरिकको पहिचानका लागि नेपाल सरकारबाट जारी गरिएको ज्येष्ठ नागरिक परिचयपत्र, ज्येष्ठ नागरिक सामाजिक सुरक्षा भत्ता परिचयपत्र वा नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्रलाई आधार मान्नुपर्नेछ ।

५

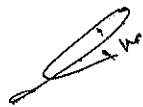

- (९) सम्बन्धित अस्पतालमा उपचार हुन नसकी अन्य अस्पतालमा सिफारिस गर्नुपर्ने भएमा आवश्यक परामर्शसहित प्रेषण व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ ।
- (१०) उपचारपश्चात घर फर्केको अवस्थामा नियमित सेवाका लागि स्थानीय स्वास्थ्य संस्था वा अस्पतालमा प्रेषण गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (११) नजिकको जेरियाट्रिक केयर सेन्टर, वृद्धाश्रम/ज्येष्ठ नागरिक स्याहार केन्द्रबाट प्रेषण गरिएका बिरामीहरूलाई यस निर्देशिकाको दफा १३ मा व्यवस्था भएबमोजिम निःशुल्क सेवा प्रदान गर्नुपर्नेछ ।
- (१२) नजिकको वृद्धाश्रम/ज्येष्ठ नागरिक स्याहार केन्द्रमा मासिक रूपमा अस्पतालको तर्फबाट बहिरङ्ग सेवा सञ्चालन गर्नुपर्नेछ । सो सेवा व्यवस्थापन गर्ने कार्य सामाजिक सेवा एकाइले गर्नुपर्नेछ ।
- (१३) ज्येष्ठ नागरिकका लागि स्वास्थ्य सेवा व्यवस्थापन गर्ने जिम्मेवारी सामाजिक सेवा एकाइको हुनेछ । सो एकाइ नभएको अवस्थामा अस्पताल व्यवस्थापनले सम्पर्क व्यक्ति तोकि जिम्मेवारी दिनुपर्नेछ ।
- (१४) अपाङ्गता समावेशी स्वास्थ्य सेवा राष्ट्रिय निर्देशिका, २०७६ मा व्यवस्था गरिए बमोजिम अपाङ्गता भएका ज्येष्ठ नागरिकहरूलाई स्वास्थ्य सेवाप्रवाह गर्नुपर्नेछ ।
- (१५) ज्येष्ठ नागरिकलाई स्वास्थ्योपचार सेवा प्रदान गर्न सम्बन्धित विषयका दक्ष चिकित्सक (Geriatrician MDGP) एवम् जेरियाट्रिक नर्स वा तालिम प्राप्त जेरियाट्रिक नर्सिङ्ग अधिकृत र अन्य दक्ष जनशक्तिको व्यवस्था क्रमिक रूपले गर्नुपर्नेछ ।
- (१६) वार्डमा उपलब्ध शैया तथा अन्य सुविधा अपर्याप्त भई बिरामीलाई उपचार गर्न कठिनाई भएमा, बिरामीलाई पक्षघात वा कुनै दीर्घरोगको कारणले लामो अवधिसम्म अस्पतालमा राख्नुपर्ने भएमा अस्पतालले त्यस्तो बिरामीलाई संभव भएसम्म अन्य नजिकैको जेरियाट्रिक केयर सेन्टरमा स्थानान्तरण गर्न सक्नेछ। सो स्थानान्तरण गरिएका बिरामीप्रतिको दायित्व बिरामी स्वीकार गर्ने संस्थाकै हुनेछ ।

१०. सेवा शुल्कमा छुट: नेपाल सरकारबाट उपलब्ध गराइएको ज्येष्ठ नागरिक परिचयपत्र वा नागरिकताका आधारमा अस्पताल व्यवस्थापनले उमेरहद, शारीरिक अशक्तता र आर्थिक स्थितिका आधारमा निम्नानुसारको सहूलियत प्रदान गर्नुपर्नेछ: (१) ६० वर्षदेखि माथिका ज्येष्ठ नागरिकलाई अस्पताल व्यवस्थापनबाट तोकिए बमोजिमका निश्चित स्वास्थ्य सेवामा ५०% छुट दिनुपर्नेछ ।

६

- (२) ७० वर्ष भन्दा माथिको ज्येष्ठ नागरिकको स्वास्थ्य बिमा गरेको भएमा सोही बिमा रकमबाट स्वास्थ्य उपचार प्रदान गर्नुपर्ने छ। बिमा रकम अपुग भएको अवस्थामा मात्र अस्पतालले जेरियाट्रिक (ज्येष्ठ नागरिक) स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम वा सामाजिक सेवा एकाइ वा अन्य स्रोतबाट उपचार खर्च बेहोर्नुपर्ने छ। तर एउटै सेवाको लागि खर्च दोहोरियाउन पाइने छैन । सोको Online (Software) मा स्पष्ट रूपमा प्रविष्ट गर्नुपर्नेछ ।
- (३) सामाजिक स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम लागू नभएको जिल्लामा ७० वर्ष भन्दा माथिका ज्येष्ठ नागरिकलाई अस्पतालले शारीरिक अशक्तता, दीर्घरोग र आर्थिक स्थितिका आधारमा अस्पताल व्यवस्थापनबाट उपदफा (१) मा तोकिएका सेवाहरूको दायरा बढाइ स्वास्थ्य उपचार सेवामा छुट दिनुपर्नेछ ।
- (४) अस्पतालले उपलब्ध गराएको वार्ड वा शैयाको प्रयोग नगरि प्राइभेट वार्ड वा क्याबिनमा बसी उपचार गराउँदा लागेको खर्चमा कुनै छुट सुविधा हुने छैन ।
- (५) यस निर्देशिका बमोजिम छुट दिएको सेवा शुल्कको विवरण सम्बन्धित विरामीको मेडिकल रेकर्डमा जनाउनुपर्नेछ ।
- (६) यस निर्देशिकामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि अनुसूची-४ मा उल्लिखित सेवा सुविधाको हकमा अस्पतालले निःशुल्क सेवा प्रदान गर्न वाध्य हुने छैन ।

परिच्छेद-४

स्रोत व्यवस्थापन

११. वित्तीय स्रोत व्यवस्थापन: अस्पतालबाट ज्येष्ठ नागरिक सेवा प्रदान गर्न आवश्यक वित्तीय स्रोतको व्यवस्थापन निम्नानुसार हुनेछ : (१) स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय र प्रदेश स्वास्थ्य सामाजिक विकास मन्त्रालयबाट प्राप्त अनुदान र अस्पतालको आन्तरिक स्रोतबाट निश्चित रकम ज्येष्ठ नागरिकको स्वास्थ्य सेवाका लागि छुट्याइ सो बजेट सीमाभित्र रही निःशुल्क वा सहूलियतमा स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नुपर्ने छ ।

- (२) हाल जेरियाट्रिक (ज्येष्ठ नागरिक) स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेका अस्पतालका अस्पताल व्यवस्थापन समिति वा सामाजिक सेवा एकाइ स्थापना भएका अस्पतालको हकमा सामाजिक सेवा एकाइ व्यवस्थापन समितिले आगामी आ.व.को बजेट अनुमान

७

गरी दोस्रो चौमासिकभिन्न स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय र प्रदेश स्वास्थ्य /सामाजिक विकास मन्त्रालयमा पेश गर्नुपर्ने छ। त्यसलाई समेत आधार मानेर स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय र प्रदेश स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय/सामाजिक विकास मन्त्रालयले सशर्त अनुदानको रूपमा बजेट विनियोजन गर्नुपर्नेछ

- (३) जेरियाट्रिक (ज्येष्ठ नागरिक) स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम सञ्चालन नभएका अस्पतालहरूले स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय र प्रदेश/सामाजिक विकास मन्त्रालयसँग दोस्रो चौमासिकभिन्न कार्यक्रम माग गर्न सक्ने छन् ।
- (४) प्रदेश एवम् जिल्लास्थित अस्पतालहरूमा सञ्चालन भएको कार्यक्रमलाई नियमित रूपमा सञ्चालन गर्न र थप प्रदेश तथा जिल्ला अस्पतालहरूमा कार्यक्रम विस्तार गर्नका लागि प्रदेश स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय/सामाजिक विकास मन्त्रालयले सालबसाली वार्षिक बजेट विनियोजन गर्नुपर्नेछ ।
- (५) प्रदेश एवम् जिल्लास्थित अस्पतालहरूमा जेरियाट्रिक (ज्येष्ठ नागरिक) स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम नियमित रूपमा सञ्चालन गर्न आवश्यक बजेट विनियोजन गर्नका लागि स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालयले प्रदेश स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय/सामाजिक विकास मन्त्रालयसँग समन्वय तथा सहजीकरण गर्नुपर्नेछ ।
- (६) अस्पताल व्यवस्थापनले जिल्ला समन्वय समिति तथा स्थानीय तहसँग समन्वय गरी सो कार्यक्रमका लागि स्थानीय तहबाट थप स्रोत व्यवस्थापन गर्नका लागि अनुरोध गर्न सक्नेछ ।

१२. मानव स्रोत व्यवस्थापन: ज्येष्ठ नागरिक स्वास्थ्य सेवा प्रवाहका लागि देहायानुसार मानव श्रोत व्यवस्थापन गरिनुपर्छ: (१) जेरियाट्रिक (ज्येष्ठ नागरिक) स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम प्रभावकारी एवम् गुणस्तरीय बनाउन अस्पतालमा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्नका लागि आवश्यक तालिमको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

- (२) जेरियाट्रिक (ज्येष्ठ नागरिक) स्वास्थ्य सेवाप्रवाह गर्नका लागि पाठ्यक्रम निर्माण गरी प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालयसँगको सहकार्यमा कार्यान्वयन गर्दै लैजानुपर्नेछ ।
- (३) कार्यक्रम लागू भएका अस्पतालहरूका स्वास्थ्यकर्मीहरूका लागि जेरियाट्रिक (ज्येष्ठ नागरिक) स्वास्थ्य सेवा अनुशिक्षण कार्यक्रम मन्त्रालयले प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालयसँगको सहकार्यमा सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।

5

(४) सेवाकालिन तालिम (Induction Training) को पाठ्यक्रममा ज्येष्ठ नागरिक स्वास्थ्य सेवाका आधारभूत विषयहरू समावेश गरिनुपर्ने ।

परिच्छेद-५

अभिलेखीकरण, प्रतिवेदन तथा अनुगमन व्यवस्था

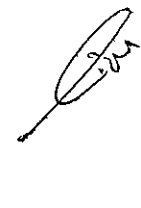
१३. अभिलेखीकरण तथा प्रतिवेदन: ज्येष्ठ नागरिक स्वास्थ्य सेवा संचालन गर्ने अस्पतालहरूले सेवा सम्बन्धी अभिलेख तथा प्रतिवेदन प्रणालीको ढाँचा निम्नानुसार गरिनुपर्छ: (१) सामाजिक सेवा एकाइले अस्पतालबाट निःशुल्क तथा आंशिक छुटमा सेवा पाएका बिरामीहरूको अभिलेख अनुसूची -५ बमोजिमको ढाँचामा राखेको हुनुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अभिलेख सामाजिक सेवा एकाइको रजिष्टर र कम्प्युटर सफ्टवेयर प्रणालीमा समेत राखी अभिलेखको एकप्रति मासिक रूपमा अस्पतालको मेडिकल रेकर्ड शाखा र स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालयमा उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।

(३) अस्पताल व्यवस्थापनले मासिक, चौमासिक र वार्षिक रूपमा स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय, प्रदेश स्वास्थ्य/ सामाजिक विकास मन्त्रालयमा प्रतिवेदन पठाउनुपर्नेछ ।

१४. अनुगमन: (१) अस्पताल व्यवस्थापन वा अस्पतालमा रहेको सामाजिक सेवा व्यवस्थापन समितिले नियमित रूपमा ज्येष्ठ नागरिक स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रमको आन्तरिक मूल्याङ्कन गरी सुधार गर्नुपर्नेछ ।

(२) अस्पताल व्यवस्थापनले वा अस्पतालमा रहेको सामाजिक सेवा एकाइ व्यवस्थापन समितिले जेरियाट्रिक (ज्येष्ठ नागरिक) स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम वर्षको एकपटक वार्षिक समीक्षा गर्नुपर्ने छ । साथै, मन्त्रालयको जनसङ्ख्या व्यवस्थापन महाशाखा, नर्सिङ तथा सामाजिक सुरक्षा महाशाखा र प्रदेश स्वास्थ्य / सामाजिक विकास मन्त्रालयको स्वास्थ्य निर्देशनालयबाट वार्षिक रूपमा यस कार्यक्रमको अनुगमन गर्नुपर्नेछ ।

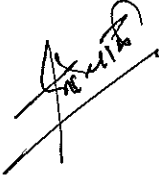
परिच्छेद-६

विविध

१५. थपघट र हेरफेर: यस निर्देशिकाको कार्यान्वयनको क्रममा कुनै बाधा, अवरोध र अस्पष्टता भएमा त्यस्तो बाधा अड्चन फुकाउने प्रयोजनका लागि मन्त्रालयले यस निर्देशिकामा आवश्यकतानुसार व्याख्या, थपघट वा हेरफेर गर्न सक्ने छ ।

१६. खारेजी तथा बचाउ: (१) यो निर्देशिका स्वीकृत भएको मितिदेखि “जेरियाट्रिक वार्ड (स्थापना तथा सञ्चालन) निर्देशिका, २०७७ ”स्वतः खारेज गरिएको छ ।

(२) “जेरियाट्रिक वार्ड (स्थापना तथा सञ्चालन) निर्देशिका, २०७७ ”बमोजिम भए गरेका कार्यहरु यसै निर्देशिका बमोजिम भए गरेको मानिने छ ।

अनुसूची -१

(दफा ६(३) संग सम्बन्धित)

उपकरण सम्बन्धी सूची

क्रम संख्या	उपकरणहरू	आवश्यक संख्या
1	Stethoscope	4
2	Sphygmomanometer	4
3	Thermometer	4
4	Knee hammer	1
5	Flash light	1
6	Disposable wooden tongue depressor	10
7	Gloves	20
8	X-ray view box	1
9	Measuring tape	1
10	Weighing machine	1
11	Tuning fork	1
12	Otoscope	1
13	Ophthalmoscope	1
14	Proctoscope	1
15	Nasal speculum	1
16	Table lamp	1
17	Dressing trolley with drum	1
18	Hand washing basin	1
19	Betadine	1
20	Normal saline	5
21	Examination bed (low height)	1
22	Foot step	1
23	Stretcherwith IV poll	1
24	Wheelchair	2
25	Snellen's chart	✓
26	Screen	2
27	Mike system	1
28	Tickets	✓
29	Screening tools	✓
30	Calendar	✓

अनुसूची-२

(दफा ६ (३) संग सम्बन्धित)

बहिरङ्ग सेवाको जनशक्तिको विवरण

जनशक्ति	न्यूनतम संख्या
ज्येष्ठ नागरिक विशेषज्ञ/ MDGP	१
MD internal physician/ Medical Officer	१
जेरियाट्रिक नर्स / जेरियाट्रिक तालिम प्राप्त नर्स	१
सहजकर्ता	२

अनुसूची-३

(दफा ७ (४) संग सम्बन्धित)

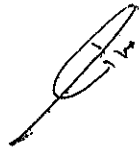
अन्तरग सेवा संचालन सामग्री तथा उपकरणहरू

A. **Supportive Equipment:**

1. Geriatric friendly bed including pneumatic bed.
2. Easy mattress, pillow of different size and bedsheet.
3. Provision of grab barson the wall wherever possible.
4. Bedside chair.
5. Foldable dining table.
6. Bathroom: shower, commode with grab barson the wall.
7. Crutches, walkers and wheel chair (as required), patient trolley.
8. TV in lobby area.
9. Hot water bag.
10. Steam kittle.
11. Urinals, bedpan and sputum pot.
12. Room heater and cooling system.
13. Hygiene materials.
14. Bed side call bells
15. Refrigerator
16. Generator (back up)
17. Room thermometer
18. Washing basin, tap and mirror.

B. **Medical Equipment:**

1. Monitors, infusion sets, pump set, pulse oximeter, BP set for each bed.
2. ECG machine, defibrillator.
3. Emergency kit box (with all emergency medicine).
4. Oxygen with feeder and mask.
5. Nebulizer.

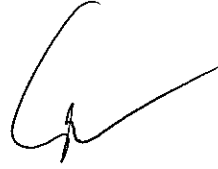

अनुसूची -४

(दफा १० संग सम्बन्धित)

ज्येष्ठ नागरिकलाई निःशुल्क वा सहूलियतमा उपलब्ध गराउन वाध्य नहुने सेवा सुविधाहरू

- Denture, dental gold work. Orthodontic work cosmetic surgery,
- Physiotherapy संग सम्बन्धित अस्पताल बाहिरबाट खरिद गरी ल्याउनुपर्ने सामानहरू
- Invasive and minimal invasive cardiac surgery or device implants, intensive/cardiac care (ICU/CCU),
- Prosthetics/replacement surgery,
- Hearing aids,
- Cost of devices for neuro surgery

अनुसूची -५ (दफा १३ संग सम्बन्धित)

दैनिक सेवा रजिष्टर

ज्येष्ठ नागरिक स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रमबाट सेवा लिएका विरामीको पंजिका

..... अस्पताल

.....

आ.व.:

महिना :

मिति	क्रम संख्या	दर्ता नं	नाम	लिंग महिला, पुरुष लैंगिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक,	ठेगाना जिल्ला, न.पा.गा.पा. वडा	नयाँ वा पुरानो	उमेर			परिचय पत्र छ वा छैन	जातीगत समूह *	रोगको प्रकार खुलाउने	विभाग			सेवा सामान्य परीक्षण सामान्य उपचार शल्यक्रिया palliative Rehabilitative
							६० - ६९ वर्ष	७० - ७९ वर्ष	८५ वर्ष भन्दा माथि				आन्तरिक	बाह्यिक	आन्तरिक	

*१. दलित, २. जनजाति, ३. मधेसी, ४. मुस्लिम, ५. ब्राम्हण / क्षेत्री र ६. अन्य

सेवा शुल्क रु	खर्च बेहोरिएको		प्रेषण गरिएको				कैफियत					
	मौषधि	परिक्षण	शल्यक्रिया	अन्य खुलाउने	निःशुल्क	छुट रु		जम्मा शुल्क				
				स्वास्थ्य विमा	ज्येष्ठ कार्यक्रम सेवा एकाइ	नगरिक \ सामाजिक	अन्य खुलाउने	माथिल्लो तहको अस्पताल खुलाउने	तल्लो तहको अस्पताल (स्वा सं) खुलाउने	पुनर्स्थापना केन्द्र	जेरियाट्रिक केयर सेन्टर	

(Handwritten signature)

(Handwritten signature)

